

**Jana Buláková, *Elogia Scipionum: překlad, gramatický a historický komentář*  
(FF UK Praha, 2021)**

Cílem bakalářské práce, jak je uvedeno v jejím zadání, je provést gramatický a historický komentář k náhrobním nápisům dochovaným v hrobce rodiny Corneliů Scipionů v Římě. Tzv. Scipionská elogia jsou texty mimořádně významné a byly badateli mnohokrát zpracovány – jedná se tedy o bakalářskou práci, která, spíše než by řešila nějakou problémovou badatelskou otázku, ověřuje orientaci studentky v oboru, její schopnost pracovat se sekundární literaturou a schopnost napsat koherentní text. To se autorce bakalářské práce bezesporu podařilo.

Text je přehledně strukturován, po stručném úvodu je nejprve proveden popis samotné hrobky, kterou autorka osobně navštívila (kap. 2), poté následuje kapitola týkající se tzv. saturnského verše, v němž jsou elogia podle obvyklého názoru složena (kap. 3), a dále následuje samotný rozbor všech devíti elogií (kap. 4), a to jednak jazykový, jednak historický. Text každého z elogií je vždy opatřen převodem do klasické latiny a také vlastním překladem. Závěr (kap. 4) pak stručně shrnuje význam těchto významných památek.

Mé komentáře se budou týkat zejména těch pasáží, v nichž se autorka práce vyjadřuje k jazykové stránce elogií. Věcnou správnost pasáží zaměřených na historický kontext vzniku nápisů se necítím kompetentní posuzovat; mohu pouze konstatovat, že jsou napsány čtivě a přesvědčivě.

Ve třetí kapitole, která předchází samotnému rozboru, pojednává Jana Buláková o tzv. saturnském verši. Uvádí zde, že je „opředen mnoha nejasnostmi“, které stručně shrnuje, a končí konstatováním, že vzhledem ke všem těmto nejistotám se nebude metrickou stránkou textů podrobně zabývat. Při rozboru jednotlivých elogií se však přesto poměrně často této otázky dotýká, a proto si dovolím drobný komentář i zde. Problematika veršových systémů užívaných v latinské poezii předtím, než plně převládla přejatá řecká metra, je opravdu mimořádně složitá. Tradiční pojetí chápe veškeré dochované archaické verše (kromě veršů scénických autorů), které jsou složeny v jiném metru než časoměrném hexametu, jako zástupce jednotného systému nazývaného „saturnský verš“. Ve skutečnosti je zcela nepravděpodobné, že by všechny tyto archaické veršové útvary byly jednoho typu; zřejmě neexistovalo nic jako „saturnská poezie“ (srv. už i samotný název vycházející z jediného místa u Varrona, *ling.* 7,36: „Faunové jsou latinské božstvo ...; ti v lesnatých místech promlouvali verši, jimž se říká ‚saturnské‘...“). Odpovídá tomu i fakt, že se přes dvoutisícileté úsilí nikdy nepodařilo definovat jakákoli pravidla, která by pro verše považované za „saturnské“ skutečně platila (není ani shoda na tom, zda jde o verše časoměrné, nebo přízvuchné). Jana Buláková v analýze jednotlivých elogií nakonec uvedené tradiční (a zřejmě chybné) pojetí plně přejímá; to jí ovšem naprosto nekladu za vinu – nelze očekávat, že se sama nějak originálně zapojí do řešení této tisícileté sporné otázky, a rozhodně to nebylo cílem bakalářské práce. Spoléhá se zkrátka na zvolenou sekundární literaturu (zejména Kruschwitz 2002), odkud přebírá i málo přesvědčivé výroky o jevech „typických/konvenčních pro saturnskou poezii“ (např. takto hodnocená aliterace je nepochybně typická pro veškerou archaickou, ale i klasickou latinskou poezii; navíc počítat mezi příklady aliterace i taková spojení jako *consol censor* nebo *cepit Corsicam*, považují za bizarní – jak jinak než s „aliterací“ by bylo možné tato spojení vyjádřit?). Opakuji ale, že tyto kritické připomínky nemíří na autorku bakalářské práce.

V jazykových komentářích se na více místech opakuje ne zcela přesné vyhodnocení dochovaného zápisu EI na místě klasického *ī* nebo OU na místě klasického *ū*. V mnoha případech s jistotou nejde o zachování staršího stavu, nýbrž prostě o ortografickou konvenci: EI a OU se objevují i na místech, kde tyto diftongy nikdy nebyly (např. ABDUCIT; totéž se týká i např. diftongu *oi* ve slově PLOIRUME). Opět bych ale dodala, že tyto nepřesnosti nelze klást za vinu autorce bakalářské práce; k posouzení těchto záležitostí je třeba určitého indoeuropeistického školení, které nelze u studentky bakalářského stupně našeho oboru automaticky očekávat.

Interpretaci tvaru VIRO (= *virum*) jako genitivu plurálu (s. 25) bych zcela nevylučovala; fakt, že u adjektiva DUONORO (= *bonorum*) je již dochována modernější koncovka *-orum*, nesevřídí nutně proti zachování původní koncovky *-um* u substantiva: u adjektiv se novější koncovka *-orum*, analogicky přenesená od feminin, usadila nepochybně dříve než u substantiv.

Mezi literaturou použitou pro zpracování jazykových komentářů chybí dvě v současné době asi nejpoužívanější příručky k vývoji latinského jazyka: Ph. Baldi, *The Foundations of Latin*, New York 2002 a M. Weiss, *Outline of the Historical and Comparative Grammar of Latin*, Ann Arbor 2009. Historickou gramatiku Fr. Novotného, byť ve své době vynikající, už je dnes nutné hodnotit jako zastaralou.

V překladech textů bych navrhla dvě drobné úpravy: 1) v epitafu CIL 33 bych pro překlad *in gremiu recipit terra volila* spíše idiomatičtější „země tě přijímá do lůna“ než „do klína“ (s. 32); 2) v epitafu CIL 34 je možné poslední větu *Ne quairatis honore...* napodobit podobnou českou konstrukcí „To abyste nehledali...“.

Během obhajoby bych se J. Bulákové ráda zeptala, zda má nějakou teorii pro to, proč byla v epitafu L. Cornelia Scipiona Barbata provedena razura prvních dvou veršů.

Text, který J. Buláková zpracovala, je čtivý, jazyk je kultivovaný a zcela odpovídající účelu, formulace jsou jasné a je znát, že autorka práce dobře rozumí tomu, co píše (zeptala bych se pouze na smysl formulace „čtení je návodné“ na s. 52). Typograficky je celá práce zpracována vzorně, překlepy či pravopisné chyby jsem prakticky nenašla, s výjimkou sporadicky se vyskytujících chybějících čárek ve složitých souvětích.

Celá práce představuje koherentní celek a svědčí i o pedagogickém talentu Jany Bulákové. Bude-li autorka souhlasit, budu ráda využívat její práci při výuce. Lze konstatovat, že J. Buláková plně dostala zadání práce, práce splňuje požadavky kladené na bakalářské práce řešené na FF UK, a proto ji doporučuji k obhajobě. Předběžně navrhuji hodnocení *výborně*.

21. ledna 2022

doc. Lucie Pultrová, Ph.D.